

Collegial=Tidende

for

Danmark og Norge.

Med kongeligt allernaadigst Privilegium.

Nr. 21.

Den 26 Maj 1798.

Offentlige Foranstaltninger.

Fra Biskoppen over Aarhus Stift er indkommen en Forestilling, hvori han har yttret det Ønske, at Froprædiksen ved Aarhus Domkirke maatte affaases, undtagen paa de trende store Højtider, da den ellers kan ansees overflødig, efterdi der sædvanligen indfinde sig meget saa Tilhørere ved samme; tillige foreslog han, at Aftensangsprædiksen sammesteds, som hidtil alene har været holdt af den anden Capellan, maatte verelviis forrettes af begge Capellaner, paa det disse kunde faae lige Lejlighed til at gavne Menigheden, og worde kjendte af samme. Det er derpaa, under 27 April, ved Rescript til bemældte Biskop, fastsat:

- 1) at den i Aarhus Domkirke hidtil holdne Froprædiksen skal ophøre, og itkun holdes paa den første Dag af de trende store Højtider, nemlig Jule, Paaſte og Pintse-Fester, paa hvilke Dage den herefter, ligesom hidtil, skal forrettes af første Capellan;

2) at

- 2) at derimod begge Capellaner skulde tage lige Deel i at forrette Tjeneste og Prædiken til Aftensang, saa at enhver af dem, skiftesviis, hver anden Gang haver dette Arbejde; og
- 3) at, for at forekomme, at ingen Hinder skal foraares i den offentlige Gudstjeneste eller anden Embeds-Forretning, skal den første Capellan paa den Dag, da det tilfalder ham, at prædike til Aftensang, nemlig hver anden Søn- og Helligdag, begynde og ende Tjenesten saa tidlig i Vejlby, at han igjen kan være i Aarhus i rette Tid til at forrette Aftensangs-Tjenesten, hvorom da tillige Menigheden forud skal advares; hvorimod anden Capellan, som faaer færre Prædikener at holde, end forhen, herester, ligesom før, skal være pligtig, at staae for Alteret hver Søndag til Højmesse, samt at besørge hvad anden Forretning, som i Sognepræstens lovlige Forsald paa den Dag kunde indtræffe; da i øvrigt begge Capellaner i deres Embeder have at rette sig efter det, som er anordnet, og som Skik og Brug hidtil har været.

Da General-Bejimesteren i Christiansands Stift har yttret, at saalænge Almuen skal forrette Bej-Arbejdet in natura, hvortil den stedse viser Uvillighed, vil det ikke være ham muligt, at sætte Bejene i den Stand, de burde og kunde være, hvorfor han og formener, at enhver Bedkommende skulde paalægges at betale noget

Bist

Vist om Aaret imod Pligtarbejds Ophævelse, saa er det, ved Rescript af Gaars Dato anordnet, at Vej-Arbejdet i bemældte Stift indtil videre, istedetfor at forrettes in natura, herefter skal betales med Penge, som foreskydes af den kongelige Kasse indtil en Sum af 3.000 Rdlr. aarligen, imod at Beløbet hvert Aar, ved Ligning paa Almuen i ethvert Amt, erstattes; og skal aarligen til det danske Cancellie indberettes, hvad Fremgang og Nytte denne nye Foranstaltning har havt.

Under 12 d. M. har Cancelliet tilskrevet samtlige Landmilice-Sessionernes Deputerede i Danmark, at ingen, forinden otte Aars Tjeneste, afgaaende Recrut, maa meddeles Afspedspas, førend hans Liquidation med Regimentet er berigtiget; at saaeligen den Recrut, som der sidst forløbne Aar, efter foregaaende Undersøgelse, grunder paa Udløsnings-Resolution, ved Sessionen sættes udaf Numer, skal det paafølgende Aar indtalbes til Møde for Sessionen, for der af den fra Garnisonen udkommanderede Sessions-Deputeret at modtage sin Liquidation, efter hvis Indhold han da enten bør betale det, han er skyldig, inclusive gratis Undermundering, (hvilken den, efter Resolution, Fratrædende altid skal godtgøre den, som i hans Sted indtræder) eller modtage det, han har tilgode.

Ved Cancelliets Skrivelse af 1 Sept. 1787 er det, til Besparelse af de Bekostninger, som maatte udfordres
til

til at lade Delinquenter henbringe, for at udstaae den idømte Straf, til det District, hvor Delictum er begaaet, blevet bestemt, at Dommen skal exequeres i den Kjøbstad, hvor Delinquenten er arresteret.

Dette har paa et enkelt Sted givet Anledning til det Spørgsmaal, om Byfogden i den By, hvor Executionen skal skee, ogsaa er pligtig at overvære samme, og i saa Fald, om han da ikke, for at besørge Domme fuldbyrde over Delinquenter fra Landet, kunde derfor tillægges en passende Betaling.

Efterat Cancelliet i denne Anledning har ført Styre-
verling med Rentekammeret, har førstnævnte Collegium under Dags Dato tilmeldt samtlige Stiftamtmand i Norge, at det følger ligesvem af ovenberørte Foranstaltning, at en saadan Dom skal besørges fuldbyrdet ved Stedets Byfoged, dog at de Bekostninger, som til Executionen ere nødvendige, og for saavidt de efter Anordningerne skulle erlægges af Almuen, i saadanne Tilfælde lignes paa det Amt, hvor Søgsmålet er anlagt, og hvorfra Arrestanten til Kjøbstaden er bleven indbragt.

Derimod fandt Cancelliet ikke, at Byfogderne kunne være berettigede til at fordrø Betaling for disse Forretninger mere, end for dem af samme Slags, som i Kjøbstaden foresalde; ligesom at man heller ikke vidste, at der enten ved Sportel-Reglementet eller noget andet Regulativ er fastsat Betaling, der skulde tilkomme Fogden, for selv eller ved Fuldmægtig at overvære skar-

pe Executioner, hvilke desuden foresalde saa sjældent, at det ikke vilde være passende, at udvirke en ny Bestemmelse af Sportler for deslige Forretninger.

Hvad i øvrigt angaaer Betaling for Byens Baggere eller det Mandskab, som udfordres til Bagthold ved Executionen, da skal der sees hen til, om de i slige Tilfælde, hvor Byen selv afholder Bekostningerne, for deres Møde erholde Betaling; thi i saa Fald bør samme tilstaaes dem for Møde ved Executioner over udenbyes Delinquenter, og Bekostningerne i saa Fald lignes paa vedkommende Amt.

Lovgivning.

Under 11 d. M. er igjennem det tydske Cancellie udgivet en kongelig Forordning, angaaende Fremgangsmaaden i Injurie-Sager for Hertugdømmene Slesvig og Holsteen, Herstabet Pinneberg, Staden Altona, og Gravskabet Ranzau; den indeholder følgende Hovedbestemmelser:

- 1) I alle Stridigheder om Real- eller Verbal-Injurier, som skulle bedømmes eller paaafjendes ved en Under-Instants, eller af den Landets højeste Domstole underordnede Øvrighed, skulle ingen formelige Processer finde Sted, men samme afgjøres uden Advocater og skriftlig Behandling ved Forlig, eller i dets Sted, ved Kjendelse, efter Ret og Billighed.
- 2) De til Injurie-Sagernes Paaafjendelse udelukkende Berettigede, men og, uden Undtagelse, til en med

denne Forordning overeensstemmende Udsæd forpligtede, Øvrighedspersoner ere:

- a. I Amtene, Landskaberne og de Districter, der agtes lige med disse, den saa kaldede Oberbeamte, (følgelig i Herstabet Pinneberg Landdrosten, og i Grænskabet Ranzau Administratoren) Staller og Landfoged, Herredsfogder og andre Embedsmænd skulle derfor vise de Injurie-Klager, der til dem indkomme til mindelig Afgjørelse, naar Forlig ej tilvejebringes, didhen, og ikke til den ordentlige Domstol.
- b. I Kloster- og adelige Districter, og ellers paa Godserne, Prælæten og enhver Godsejer, der tilkommer Jurisdiction, eller den der værende Underdommer.
- c. Paa de ved Amtene tingspligtige Godser, den til Justitiens Pleje berettigede Herredsfoged, dog saaledes, at det altid staaer Godsejeren frit for, at forsøge Forlig mellem Parterne.
- d. I de octroyerede saa kaldte Røger, den Dommer, der sammesteds forvalter Justitsvæsenet.
- e. I Staden Altona den saakaldte Nederræt og Overpræsidium, hiin i alle Real- og Verbal-Injurie-Sager, som ikke for deres særdeles Bigtigheds Skyld, i Hensigt til den Fornærmedes Stand og Forhold til den forarsagede Skade, eller andre graverende Årsager, udfordre en haardere Retselse,

end

end ti Dages Fængsel paa Vand og Brød, eller en Pengestraf, der kan ansees lige med denne, dog med Forbeholdenhed inden ti Dage at kunne introduce Provocation af denne Rets Kjendelses Appæl til Overpræsidium. Derved er samme bemyndiget, ved Real-Injurier ogsaa at bestemme Privat-Godtgjørelsen til en højere Sum, end 10 Rd.

Overpræsidium derimod i alle Injurie-Sager af større Vigtighed, uden Provocation, dog med Ret til at overdrage deres forordningsmæssige Behandling til Raadstueretten, hvilken og altid skal overdrages de Sager, som udfordre criminel Forsøgelse.

f. De øvrige Stæder, Raadet; dog skal det paa de Steder, hvor Injurie-Klagerne forhen hos nogen til Borgersekabet henhørende Embedsmand har været anbragt, have sit Forblivende ved Forsætningen.

3) Fremgangsmaaden ved Injurie-Sager skal rette sig efter følgende Regler:

Den, der fører Anke over en ham tilføjet verbal eller real Injurie, mælder sig hos Øvrigheden enten mundtlig eller med en skriftlig Forestilling, der dog ikke behøver at forfattes af nogen Advocat, med Begjæring om hans Bederparts Indkaldelse; denne bliver ham meddeelt paa den der paa Stedet brugelige Maade, og Terminen til Sagens Forklaring og Afgjø-

gjørelse, saa hastigt, Omstændighederne tillade det, bestemt.

Parterne maa, under dette Deviismiddels Tab, medbringe deres Vidner, eller i Tide udvirke deres Med-Indkaldelse.

Udebliver een af Parterne, da tilkjendes han, at erstatte Termin-Omkostningerne, og tilstaaes atter en kort Frist; igjentager han da sin Udeblivelse, kjendes han in contumaciam definitive.

Mede begge Parter, da høres de mundtlig, og nedskrives korteligen det Væsentligste af deres Andragende, samt, om muligt, mægles Forliig imellem dem; i modsat Fald strides til at afhøre begges Vidner, og deres Udsigende føres ligeledes korteligen til Protocols.

I Almindelighed tages hverken Parter eller Vidner i Ced, men de sidste afhøres paa deres Haandslag, og ved Tabet af deres Ære og Troværdighed; imidlertid kan i Injurier af Vigtighed, fornemmelig naar de have efterladt synlige Spor, Vidnernes Ced efter lovlig Kjendelse finde Sted, ligesom og en af Parterne, naar Sandheden ej anderledes kan komme for Dagen, kan paalægges Kensesels v. d. l. Ced.

Naar Forhøret er sluttet, og Sagen tilstrækkeligen undersøgt, tilkjendes den Skyldige, at betale de efter Billighed bestemmende Omkostninger, og en privat Godtgjørelse, ligesom og, i alle Injurier, Ruur og

For-

Forslegning, samt Erstatning for Smerte og Forsømmelse, og i alt Fald at stille fornøden Caution, og belægges endeligen med en vilkaarlig Bøde- eller Fængsels-Straf.

- 4) Fra en saadan Kjendelse kan hverken provoceres eller appelleres, men alene, paa den misfornøjede Parts Ansvar, suppliceres til Overdicastarium, (hvorunder i Hertugdømmene forstaaes Overretten og Landsregjeringen, med Udelukkelse af den kun en kort Tid forsamlede Slesvig-holstenske Landret) og autoriseres da Overdicastrierne til, efter Skjønnende, at skærpe Kjendelserne mod Supplicanten, men, i tvivlsomme Tilfælde, at lade det forblive ved Stedets Øvrigheds Dom, da Supplicanten, naar han intet Væsentligt vinder, idømmes ikke alene de sædvanlige Supplicationes-Omkostninger, men straffes endog, naar han fortjener det, som den, der fører unødig Trætte. Men i saadanne Tilfælde skal, under Tabet af dette Retsmiddel, og uden Provocation, Supplicantens Ansøgning inden fjorten Dage paa formelig Maade indsendes til Overdicastriet, og har saaledes suspensiv Virkning; dog kan dette Retsmiddel ikke anvendes ved det altonaiske Over-Præsidiij Kjendelser.
- 5) Naar de til Forklaring kommende Fornærmelser ere af den Bigtighed, at Injurianten, for den offentlige Sikkerheds Skyld, maa belægges med større, end den i § 3 benævnte, Straf, da skal Sagen, med alle sine

fine Omstændigheder, indberettes til Overdicafteriet, og fortares da efter dets Anviisning; dog skulle de med Patrimonial-Jurisdiction forsynede Øvrigheder i Kloster- og adelige Districter have Lov til at holde en ordentlig Criminal-Ret.

6) I Almindelighed ere blotte verbale Injurier, naar Ingen klager derover, eller begjærer Godtgjørelse derfor, kun for saavidt Gjenstand for Øvrighedens Opmærksomhed, som de for særdeles Aarsagers Skyld kunne ansees som offentlige Forbrydelser, og derfor fortjene offentlig Straf.

7) Samtlige Overdicafterier bemyndiges til og befales, i Injurie-Sager, at rette sig efter denne Forordnings Forfkrivter, saavidt det i ethvert Tilfælde findes gjørligt og passende; ogsaa maa de overdrage Slige Sagers Behandling til en dem underordnet Øvrighed. Det skal ogsaa, naar Omstændighederne maatte kræve det, staae dem frit for, at afvige fra det ovenfor foreskrevne Forhold, uden at Nogen skal være berettiget til, at besvare sig derover, eller drage dem til Ansvar derfor.

I øvrigt skal denne Forordning anvendes paa de af Injurier forarsagede Provocationer og Diffamations-Klager, ligesom alle hidtil udgangne Forfkrivter angaaende disse Gjenstande ophæves.

Under Dags Dato er igjennem Rentekammeret udstedt et Patent, angaaende Bestemmelsen af Priserne, hvor:

hvorefter det for Magazin-Korn, Hø og Halm, som efter det kongelige Patent af 29 Nov. f. A. ikke udskrives in natura, for Aaret 1798, skal betales af Undersaatterne i Hertugdømmene Slesvig og Holsteen, samt Hørfabet Pinneberg. Heri ansættes

En Tønde Rug til	•	•	3 Rdlr. 4 Sß.
— — Havre	•	•	1 — 23 —
Et Læs Hø	•	•	3 — 25 —
— — Halm	•	•	1 — 42 —

Under Gaars Dato er det, ved Rescript til Stiftsamtmanden over Bergens Stift, fastsat, at de af Borgerskabet i Kjøbstaden Bergen udredende Skatter skulle, for at forhindre den ofte indtræffende Mangel paa rede Penge i Kasserne, herefter foreløbigen betales hvert halve Aar, saaledes, at naar tre Maaneder af det første halve Aar ere forløbne, og ligeledes midt i sidste Termin, skal Øvrigheden være berettiget til, ved Udpantning at indfordre Halvaars-Skatten, samt at Cancelliets Resolution af 12 Jul. 1788, som bestemmer, at Executor ingen Gebyr skal betales, naar Skatterne ved hans Paafordring, og forinden Execution skeer, erlægges, skal forandres til det Modsatte; dog at der i Henseende til de notoriske Uformuende heri skeer en Undtagelse fra Regelen.

Hans Majestæt har under 23 d. M. resolveret saaledes:

"Da Vi have erfaret, at der, i de offentlige
 "Tidender, under Navn af Skrivters Bekjendtgjø-
 "relse til Salg, ofte indføres uærbødige eller forar-
 "gelige Ord imod Bibelen og den christelige Religion,
 "samt ærenærgaaende Udtryk imod Medborgere, hvilke
 "Udtryk Forfatterne eller Udgiverne af deslige Skriv-
 "ter eller Blade, med Overlæg, lade indflyde i Tite-
 "len deraf, i den strafværdige og onde Hensigt, desto
 "mere derved at udbrede Forargelse, og desto lettere
 "at krænke den Person, hvis Rygte de søge at sværte
 "og besæmme, efterdi de Fleste af dem, der læse de
 "offentlige Tidender, ikke have Lejlighed til at læse
 "tillige det, til Salg kundgjorte Blad eller Skrivt,
 "og at veje sammes Grunde;"

"Jaa befale Vi, at, naar saadanne forargelige
 "eller fornærmelige Udtryk findes i Titelbladet af et
 "Skrivt, maa samme ikke indrykkes i Aviserne, men
 "alene det Øvrige af Titelen, som kan vise det Væsent-
 "lige af Skrivtets Indhold, for hvilket Forfatteren
 "bør staae til Ansvar i det Hele."

"Hvilket Cancelliet haver at foranstalte tilfjæn-
 "degivet Enhver, som har Ret til at udgive offent-
 "lige Tidender eller Aviser, til Efterretning og aller-
 "underdanigst Efterlevelse."

Med Skrivelser til alle vedkommende Embedsmænd,
 har Cancelliet bekjendtgjort ovenstaaende kongelige Re-
 solution.

Blandede Efterretninger.

Ved den danske Consul i Danzig er til Departementet for de udenlandske Sager indsendt en Underretning om den epidemiske Sygdom, som mod Slutningen af forrige Sommer opkom i Podolien, ved Grændsen af Moldau. I Følge denne Underretning, som bemældte Consul under 2 Apr. d. A. har faaet af en Correspondent i Warschau, yttrede Sygdommen sig paa ovennævnte Tid i Landsbyen Biatopol, nær ved Staden Partotsch, og var blot en Epidemie, som havde sin Oprindelse deraf, at Mufferne i deres Faste, som indtraf paa den Tid, ikke tør spise Andet, end røgede Fisk og tørrede Pilser, samt deres saakaldte Barst; Heden var paa den Tid meget stor, og Fiskene ankom for størstedelen ganske forraadnede; ogsaa iblandt Pilserne fandtes der mange forgiftede og raadne. Desuagtet kjøbte og spiste de fattige Bønder af Nød baade Fiskene og Pilserne; dette, tilligemed den stærke Hede, Ureenligheden i deres Boliger, og den ganske Mangel paa Regn, frembragte denne Sygdom. Menneskene bleve dorste og afsældige, og mistede Dag for Dag deres Kræfter; hos Noogle viste sig ogsaa smaa Bylder paa Bryttet og Halsen. Indbyggerne i bemældte Landsby bleve, efter Regjeringens Befaling, transporterede af deres Huse i en Skov, hvorhen det var dem tilladt at nedtage Alt, hvad de der kunde bruge; i denne Skov, som blev besat med Rosaffer, maatte de holde Quarantaine. Hvor mange der af disse ere blevne helbredede eller døde, lader sig ikke bestemme.

bestemme, da sandsynligviis de Fæste, som endnu vare halv sunde, vel have søgt sig en Udvej. I Pawototsch og andre Smaastæder, hvor denne Epidemie trængte sig ind, ere Faa døde deraf. Man lod dem først bruge Vomitiv og derpaa en Drik af Edike, forsat med Kamfer; de maatte imidlertid intet Andet spise, end Brød med Slaaen, og ved denne Kuur bleve de helbredede i 8 a 12 Dage. Nogle have villet hjælpe sig ved en Laxants, men Alle, som brugte den, døde om tre a fire Dage. Hos Fruentimmer har denne Epidemie havt mindre Virkning, end hos Mandspersoner. De, som i Forvejen vare sengeliggende af veneriske Sygdomme, (der i de Egne ej skulle være sjeldne) ere for størstedelen døde af denne Epidemie.

Da trende romersk-katholske Borgere i Svendborg for sig og Troesforvandre der paa Stedet have ansøgt om at maatte, naar de ved Døden ere afgangne, begravnes med samme Ceremonier, som den lutheriske Menigheds Lemmer, paa Grund af, at saadan Tolerance andetsteds i Rigerne er viist, saa har Cancelliet, esterat have modtaget fornøden Erklæring herover, under 12 d. M. tilmældt Biskoppen over Fyens Stift, at det Ansøgte bevilges.

Da Antonio Cetti, der nu er bosat som Borger i Kiøbenhavn, har anholdt om Tilladelse til at maatte, ligesom i forrige Sommer, forevise physiske og optiske Kunst.

Kunstværker i Jagersborg Dyrehave ved næste Rildetid, saa er dette under 22 d. M. blevet ham tilladt ved Cancellieskrivelse til Amtmanden over Kjøbenhavns Amt.

Pedigt Embede.

Under det danske Cancellie: Det residerende Capellanie til Braae, Emb og Serretslers Menigheder i Aalborg Stift, 110 Rdlr.

Befordringer.

Under det danske Cancellie: Den 18 Maj er Byfogden i Afsens, N. L. Nellesmann, beklædet til virkelig Cancellieraad. Den 23 er Sognepræsten til Baagen i Trondhjems Stift, Provst M. W. Krogh, udnævnt til Sognepræst for Ørlandet i bemældte Stift; Sognepræsten til Pederskjar paa Bornholm, E. Gad, til Sognepræst for Næe Menighed der paa Landet, og i hans Sted Cand. H. Voss; Skibspræst E. Clausen til Sognepræst i Meirup under Ribe Stift; Cand. H. E. E. Koch til resid. Capellan i Horbelov og Falquerslev paa Falster; Catechet E. M. Aspach til Capellan pro loco ved Frue Kirke i Aalborg; Justitsraad og stemplet Papiirs-Forvalter, N. Hammeleff, til virkelig Etatsraad. Den 25 er Missionarius ordinatus N. E. Thonning confirmeret som Personel-Capellan for Vallerup og Maalov Menigheder i Sjælland.

Under det tydske Cancellie: Den 18 Maj er H. F. Langtimme i Plon beskikket til Postholder ved den der oprettede Extrapost-Station.

Under Departementet for de udenlandske Sager: Gehejmerraad, Baron Bülow, Gesandt ved Hoffet i Dresden, er udnævnt til Gesandt ved det sicilianske Hof; Gehejmerraad Grev Ahlefeldt, der var bestemt til Gesandt i Haag, er udnævnt til Gesandt i Dresden i Gehejmerraad Bülows Sted, og Kammerherre Grev Luckner igien i hans Sted til Gesandt i Haag; A. F. A. Hartlaub ligeledes til Legations-Cancellist ved Gesandtskabet i Regensburg.

Under Generalitetet: Den 18 Maj er Capitain v. Wegener ved det sjælandske Jægercorps beskikket til Major, med Ancienneté fra den 11 s. M.

Under Rentekammeret: Den 23 Maj er Skovfoged F. Sauts udnævnt til Førster paa det jægerspriiske Skov-District.

Under General-Toldkammeret: Den 16 Maj er den tredie Deputerede i General-Toldkammeret, Etatsraad C. Hanssteen, udnævnt til anden Deputeret, og den fjerde Deputerede, Etatsraad D. Walling, til tredie Deputeret i samme Collegio.

Under General-Land Oekonomie- og Commerce-Collegium: Den 25 April d. A. er Studio-fus juris J. F. W. Jessen beskikket til Copiist ved det kongelige Gouvernement i Tranquebar med Prædikat af Guldmægtig.
